

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

Els instants fugissers d'un segle de vida basca

Kirmen Uribe ha escrit una novel·la plena de veritat. Els personatges són reals. El poble on tot comença i res no acaba és el seu, Ondarroa. És tant una novel·la com un llibre d'història. Els protagonistes són els Letamendi Urresti, però també el lehendakari José Antonio Agirre, el matrimoni Roosevelt, l'historiador Josep Benet, l'oncle avi de l'escriptora Amélie Nothomb, Julien de Madariaga, el comissari torturador Antonio Creix, fins i tot l'actor Sir Alec Guinness. Tres generacions, amb tots els seus instants fugissers, d'un segle de vida basca: la República, la guerra, l'exili, l'antifranquisme, ETA, l'autonomia... Ondarroa, Bilbao, París, Barcelona, Nova York, Caracas. Amor, lluita, dolor.

L'hora de despertar-nos junts, publicada per Edicions 62 en traducció del basc a càrrec de Pau Joan Hernández, és una dura celebració de la pau. Un llarg adéu a les armes. És la resposta a la pregunta sense resposta que Kirme Uribe es fa al final del llibre: "Per què no vam reaccionar davant l'espiral de violència i mort?" No és una justificació, ni molt menys. És una història, una part de la història, un microcosmos de sentiments, vides creuades, atzars tràgics, pors i esperances, i sempre d'un nou començament, ara que tot està recomençant al País Basc. "Anhele les passes cap a una altra època, cap a un altre període, sense oblit, però amb un clima nou, més amable, més plural, més just i més lliure. Caldrà temps, però com diu Simone Weil,

PERE TORDERA

n'hi ha prou que dues o tres persones comencin a caminar perquè més tard es mogui tota una societat".

Hi ha un moment de la novel·la en què Txomin Letamendi i Manu Sota conversen. Parlen sobre la mort. "Les portes de les cases tenen algunes petites decoracions. I també les tombes. Al cap i a la fi, també són portes. Les unes ens duen a la vida i les altres a la mort", diu el Manu, el més artista d'una família rica que ho ha perdut tot durant la guerra i que es converteix en mà dreta del president Agirre a l'exili. "No hi ha cap felicitat més gran que la de tenir la consciència tranquil·la", escriu al seu amic el 1939 des de Nova York, on porta la delegació del govern basc. Txomin, trompetista, després de lluitar contra Franco com a comandant del batalló Ariztimuño, torna a la música a París, s'enamo-

ra de la Karmele –molt més jove que ell–, actuen junts al cor Eresoinka pagat pel govern basc a l'exili, després s'instal·len a Veneçuela i aviat ell, empès pels serveis secrets bascos en col·laboració amb els nord-americans, decideix tornar a Euskadi per seguir la lluita. Ho fa via Barcelona, on la seva biografia es creua amb la de Josep Benet, ja aleshores, i durant molts anys, personatge clau de l'antifranquisme català.

"Als meus amics, primer;/ si ve, a algun pobre;/ als meus enemics, qui és qui no en té?;/ a tothom obro la porta". Aquesta inscripció del pòrtic d'un mas d'un poble bascofrancès, Manu Sota la fa seva quan ja és un vell solitari refugiat en l'estudi de l'euskera... Els nord-americans han deixat d'ajudar Agirre i han adoptat Franco com a fre al comunisme. La causa basca ha quedat arraconada. La dictadura, consolidada. Som a la segona meitat dels anys 50. El 1958, Madariaga, nebot d'Agirre, es converteix en un dels fundadors d'ETA. El lehendakari mor el 1960. Emmirallada en les lluites marxistes d'alliberament del Tercer Món, una nova generació pren el relleu i llisca pel tràgic pendent de la violència.

"El que de debò desitjo –escriu Uribe– amb tota la meua ànima és tornar la mirada enrere i aturar-me en el patiment aliè, en el dolor de totes i cadascuna de les víctimes". Perquè l'únic futur possible és aquell que respecta i recorda els morts, a tots. Ha arribat *L'hora de despertar-nos junts*. ♦♦

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIÓ

[1] El laberint dels...

CARLOS RUIZ ZAFÓN
Planeta
928 pàgines i 23,90 €

-/1

[2] Et donaré tot això

DOLORES REDONDO
Columna
640 pàgines i 21,90 €

2/2

[3] Els hereus de la terra

ILDEFONSO FALCONES
Penguin Random House
896 pàgines i 22,90 €

1/12

[4] Wonder

R.J. PALACIO
La Campana
420 pàgines i 14 €

5/217

[5] Argelagues

GEMMA RUIZ
Proa
288 pàgines i 18,50 €

3/9

NO-FICCIÓ

[1] L'amor et farà...

RAMON GENER
Ara Llibres
296 pàgines i 18,90 €

3/8

[2] Tots tenim un costat...

DIVERSOS AUTORS
Ara Llibres
180 pàgines i 10 €

-/2

[3] Els secrets que mai...

ALBERT ESPINOSA
Rosa dels Vents
386 pàgines i 15,90 €

1/5

[4] Curs de feminisme...

NATZA FARRÉ
Ara Llibres
168 pàgines i 17,90 €

9/12

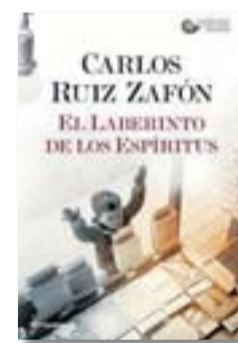
[5] La màgia de l'ordre

MARIE KONDO
Ara Llibres
208 pàgines i 14,90 €

2/56

CASTELLÀ

FICCIÓ

[1] El laberinto de los...

CARLOS RUIZ ZAFÓN
Planeta
928 pàgines i 23,90 €

-/1

[2] Todo esto te daré

DOLORES REDONDO
Planeta
550 pàgines i 21,90 €

1/3

[3] Los herederos de...

ILDEFONSO FALCONES
Grijalbo
896 pàgines i 22,90 €

3/12

[4] Pasa la noche conmigo

MEGAN MAXWELL
Planeta
480 pàgines i 15,90 €

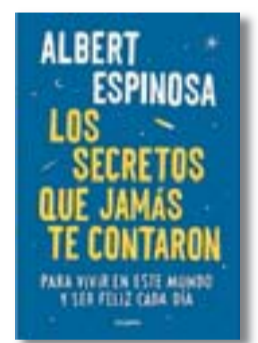
2/2

[5] Falco

ARTURO PÉREZ-REVERTE
Alfaguara
296 pàgines i 19,90 €

4/5

NO-FICCIÓ

[1] Los secretos que...

ALBERT ESPINOSA
Grijalbo
384 pàgines i 15,90 €

1/5

[2] La magia del orden

MARIE KONDO
Aguilar
308 pàgines i 14,90 €

3/63

[3] Sabores de siempre

KARLOS ARGUIÑANO
Planeta
496 pàgines i 22,90 €

-/2

[4] Instrumental

JAMES RHODES
Blackie Books
288 pàgines i 19,90 €

-/54

[5] ¡De rodillas, Monzón!

EL GRAN WYOMING
Planeta
420 pàgines i 18,90 €

2/5

Rànquing setmanal del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura
Posició setmana anterior / Setmanes en el mercat

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

Un cas d'ampliació de la norma molt reticent

Un dels punts en què era esperable que la gramàtica de l'IEC (GLC) ampliés la norma és el dels relatius amb antecedent precedits de preposició. Era esperable que al costat de "La crisi de què / de la qual et parlo" o "La proposta a què / a la qual t'oposes" passés a ser també correcte, almenys en registres informals, "La crisi de la que et parlo" o "La proposta a la que t'oposes". Per una raó: la nova norma s'obre, en part, a noves formes per evitar errors sistemàtics d'usuaris cultes i ben formats; per ser més assimilable. I és habitual que fins i tot escriptors bastant competents incorrin en els de *la que* i *a la que*.

El cert és que la forma preposició + *el que* ja era habitual a principis del XX. En la *Gramàtica de la llengua catalana* (1912) Fabra ho admetia.

Corregia o depurava, doncs, el que ja era general i tenia molts números de ser un cas d'evolució influïda pel castellà (i no pas d'interferència). I ho corregia per fer-ho "més català" però també per un logicisme entosudit a dotar cada valor sintàctic d'una forma específica (a "Parlo d'aquesta crisi i de la que vindrà" el *de la que* té un altre valor sintàctic), obviant que la llengua fa sovint multifuncional una forma perquè és més àgil i perquè els contextos ja eviten l'ambigüitat.

LA LLENGUA FA SOVINT MULTIFUNCIONAL UNA FORMA PERQUÈ ÉS MÉS ÀGIL I EL CONTEXT JA EVITA L'AMBIGÜITAT

Potser conscient d'això, Badia va passar de veure-hi el 1961 una "*construcció castellanizante nada recomendable*" a dir el 1994 que "atesa l'extensió social d'aquesta construcció, que no és d'avui i és prou documentada, jo no m'atreveria a proscriure-la del llenguatge corrent, si bé no l'admetria en el més correcte".

Que fa la GLC? No la proscriu, però gairebé. Ni sí ni no sinó pse. Afirma que és "d'influència forana" (no pas no genuïna) i que apareix en registres informals, però "que s'evita en els formals". Què coi ens està dient? Per què no la rebutja i prou? Sap de sobres que, sent un error constant, només la pot aturar proscriuint-la. I seria desitjable que si l'accepta per les raons que hem dit al primer paràgraf, ho fes menys ambigüament. ♦♦